

U V O D N I K

Ni vrnitve

Igor Bašin

Dobro sem si zapomnil 12. december 2019, ko je v ljubljanskem Kinu Šiška nastopila zloglasna ameriška zasedba GWAR, ki se je pod maskami apokalipse proslavila s svojim spektakelskim šok-komedijantskim koktajlom heavy metala, trasha, hard cora in punka. Popoldne tistega decembrskega četrta mi je zazvonil mobilnik. Na ekranu je bila izpisana ameriška klicna številka. Po oklevanju me je vztrajnost zvonjenja prepričala, da sem se le oglasil. »Si ti BIGor? Tukaj Michael ...« »Bishop,« sem ustrelil iz prve. »Ne morem verjeti, si v Ljubljani, z Gwar?« ... Z Michaelom sva se spoprijateljila sredi devetdesetih let, ko je bil član prodorne, a žal bolj preslišane skupine Kepone, ki sem ji takrat organiziral koncerte v Ljubljani, Velenju in Zagrebu. ... In čez tri četrte ure sem se s kolesom prebil skozi snežene kosme do Šiške, kjer sem se srečal s korpulentnim prijateljem, ki ga nisem videl celih dvajset let. Marsikaj sva si imela povedati. Po razpadu Kepone se je posvetil akademski karieri in zadnja leta poučuje ameriško glasbeno zgodovino na Virginijski univerzi, leta 2014 se je ponovno pridružil skupini Gwar kot njen frontman. Cel večer sva visela skupaj, le bolj redko občinstvo je kazilo sproščen in zabaven večer. Ko se je Michael po koncertu odpravil na turnejski avtobus, ki ga je odpeljal novim nastopom naproti, sem ostal redkobeseden v domači družini pred Kinom Šiška. »Kaj je narobe, BIGor,« me je vprašal Črt iz Veselih dihurčkov, organizator koncerta. Odkimal sem, da nič, vendar se ni motil. Po glavi so mi rojili čudni občutki, ki si jih nisem znal razložiti drugače, kot da sem otožen, ker kdo ve, če se bova z Michaelom še

kdaj srečala v živo. Če bi takrat, konec leta 2019, izjavil, da me preganja slutnja, da je šlo za enega zadnjih koncertov, ali če bi jo ubesedil, da se končuje neko obdobje, bi se temu verjetno s Črtom in ostalo družčino nasmejali od srca. Tri mesece kasneje pa smo vstopili v »novi krasni svet« in za nami so se za zmeraj zaloputnila vrata sveta, ki smo ga bili vajeni in ki smo ga poznali do začetka leta 2020.

Dolgo sem razmišljal, kaj naj pišem v svojem prvem uvodniku v Dialoge, v katerem naj bi se po navodilih urednice Emice skoncentriral na glasbo in covid, a bolj ko sem razmišljal, bolj se mi je upiralo pisati o odsotnosti živih koncertov in njihovi selitvi na splet, ali da so glasbeniki in glasbenice ostali brez virov dohodkov, da dolgo ne bo koncertov izvajalcev iz oddaljenih koncev in drugih kontinentov, da glasbeno-koncertna industrija doživlja pogubne izgube in se sesuva kot hišica iz kart, ali da se bomo ob oživljanju kulturnega življenja morali sprva zadovoljiti z lokalno-regionalnimi imeni ... vse se mi je zdelo obrabljeno in plehko. Skozi glavo so mi švigale usode in stiske ne le glasbenikov in glasbenic, ampak vsega ostalega podpornega osebja, od organizatorjev koncertov in menedžerjev do tehničnega osebja. Prestrelil me je spomin na lansko vožnjo z vlakom iz Kamnika, ko sem v predmestju Ljubljane zagledal polno parkirišče kombijev, nato pa še plato poln kemičnih stranišč, kar je bila med drugim posledica odsotnosti (velikih) koncertov in festivalov in tega, da glasbeniki ne potujejo. Prisilni molk žive kulture in umetnosti je sprožil efekt domin, ki je presegel okvire kulture in umetnosti in zaradi katerega so propadla številna servisna podjetja in poklici.

V enem letu svetovne epidemije »je usahnilo 25 odstotkov znanih poklicev. To je ena četrtnina vseh poklicev, ki smo jih poznali do trenutka pred epidemijo,« je v začetku letošnjega marca opozorila v pogovoru za Val 202 doktorica sociologije, univerzitetna profesorica, svetovljanka in razrešena generalna direktorica direktorata za visoko šolstvo Jana Javornik; med njimi so tudi poklici iz glasbene industrije. Glasba sicer ni utihnila, vendar tako, kot so glasbeniki in glasbenice ter občinstvo ostali brez živih nastopov, so brez dela in posledično brez dohodka ostali številni tehnični delavci in delavke različnih palet poklicev: tonski tehniki, lučkarji, sooblikovalci zvoka in luči, pomožno tehnično osebje glasbenih izvajalcev, t. i. roadiji, in nenazadnje varnostniki, šoferji, snažilci, torej kader, ki je v kulturni industriji prepogostokrat pozabljen in spregledan. Medtem ko glasbeniki lahko vsaj snujejo, ustvarjajo in tudi objavljajo novo muziko na spletu ali na ploščah, je levji delež tehničnega osebja prisiljen v nedelo oziroma v iskanje novih služb in prekvalifikacijo. Pri nas naj bi bilo okoli petnajst tisoč glasbenikov in glasbenih delavcev in ko jim je bila poleti ukinjena pomoč, je bilo na pobudo zgoraj omenjenega Črta Batagelja in njegovih tovarišev po vzoru mednarodnega združenja #WeMakeEvents ustanovljeno dobrodelno društvo MiDelamoDogodke s pozivom: »Glasbenike podprimo z nakupom njihovih albumov, odrske delavce pa z nakupom majic,« ki jih ponuja ustanovljeno društvo. Z drugimi glasbenimi združenji opozarja na perečo problematiko razsutega sektorja in daje številne pobude za rešitev teh zagat, ki pri nas bolj ali manj naletijo na gluha ušesa. Bolj kot za podporo gre za skrb za tisti dan, ko bodo koncerti spet mogoči, ko jih bomo lahko slišali in doživeli v živo, ne pa gledali prek spletnih prenosov in posnetkov, ki so bolj izhod v sili. Prav za tiste dni, ko se bo domnevno vse spet normaliziralo, potrebujemo ves ta kader, a kaj, ko

dlje ko traja svetovna pandemija, bolj oddaljen se zdi ta dan. Znašli smo se sredi realistične distopične znanstvenofantastične zgodbe, v tunelu, na koncu katerega (še) ni videti luči, četudi je cepivo, ki bo, kot vse kaže, postalo nov potni list za vrnitev v normalnost. Vendar v kakšno normalnost?

Nedavno mi je prišla v roke knjiga Nadje Koglot Puppis o Novi Gorici, o »njeni in moji mladosti«, kot je podnaslovlila zbirko kratkih spominskih zgodb o mestu, ki je zraslo ob italijanski meji na koruznem polju med 1953 in 1964. Med njimi je tudi zgodba »Hora legalis«, ki se začne takole: *»Sploh nisem prepričana, če si upam povedati, da smo imeli takrat – res da je to bilo še v prejšnjem stoletju, pardon, tisočletju – horo legalis. To ni bila kakšna limonska trava ali šminkerska ura, ampak čisto prava prepoved pojavljanja na javnih krajih po osmi uri zvečer. Naš največji problem je bil, ker nismo imeli kje dokazati, da nam je za to prepoved eno figo mar, ker javnega prostora sploh še ni bilo. Torej je bila tragika prav to, da nismo imeli niti kje demonstrirati, da te prepovedi ne bomo upoštevali in jo bomo kršili!«* Danes, ko smo imeli skoraj pol leta policijsko (pardon, epidemiološko) uro in smo že leto dni priča zaprtju družbe, se te vrstice berejo kot svarilo pred nevarnimi procesi ukinjanja javnega/ih prostora/ov. Lani jeseni se je društvo MiDelamoDogodke pridružilo mednarodni pobudi #LightItInRed in z rdečimi lučmi opozarjalo na zaprte koncertne dvorane in prostore po Sloveniji, vendar na poti v »normalnost« se zavedajmo, da se bodo javni prostori in nasploh javno življenje morali na novo vzpostaviti. Priča smo namreč redefiniranju družbe tako na lokalni kot na globalni ravni in vse, kar je bilo pred letom 2020, je že Včerajšnji svet, kot je naslov avtobiografskega dela Stefana Zweiga, ki nas ob spremembah evropske družbe med prvo in drugo svetovno vojno podučí o nujnosti nenehne budnosti in odgovornosti vsakega med nami ali kot zapiše s pomočjo citata iz leta 1915 z Nobelovo nagrado nagrajenega romana *Jean-Cristophe Romaina* Rollanda: *»Sedaj moramo vsi delati, vsak na svojem položaju, vsak v svoji domovini, vsak v svojem jeziku. Prišel je čas, ko moramo biti vedno budnejši. Sile, ki ščuvajo k sovraštvu, so zaradi svoje nizkotne narave strašnejše in napadalnejše kot upravljive sile; za njimi delujejo tudi materialne koristi, ki so bolj brez predsodkov kot mi. Brezumje je očitno na delu in boj proti njemu je celo pomembnejši kot naša umetnost.«*